

UNIVERSITATEA ȘI IDENTITATEA REGIONALĂ

THE UNIVERSITY AND THE REGIONAL IDENTITY

Sorin PUREC

PhD. Prof. „Constantin Brâncuși” University from Târgu-Jiu, Romania

Abstract. *The university is the most important regional development factor. The greatest wealth of the regions is related to the superior qualifications of the workforce. Larger or smaller regions enjoying the existence of local universities have the chance of long-term development and preservation of a specific regional identity. They can also provide skilled expertise to neighboring regions. There are multiple examples of regions where no university is active and they demonstrate that the lack of a university leads to long-term poverty but, above all, to the loss of regional identity.*

Keywords: university, higher education, development, region, identity, poverty, crisis.

Recensămintele populației din 1990 până în anul curent arată o scădere a populației de peste 3,5 milioane de locuitori, de la 23, 2 milioane, la 16,6 milioane. Scăderea populației nu este una absolută, ci este vorba de populația cu reședință în România, întrucât recensămintele populației recenzează doar rezidenții. Așadar, această scădere are două componente: pe de o parte avem de-a face cu o scădere naturală cauzată de deteriorarea raportului natalitate/mortalitate, dar aceasta este de 978 mii locuitori, adică doar 27% din numărul total; iar pe de altă parte aproape 2,6 milioane de locuitori au părăsit România stabilindu-și reședința în alte state, adică 73%. Ambele situații sunt la fel de îngrijorătoare, dar dacă prima este dată de un fenomen comun întregii Europe, cea de-a doua privește România și condițiile interne care favorizează părăsirea țării.

La nivel național, România pierde în fiecare an aproape 1% din populația rezidentă. Astfel din 2008 până astăzi peste 1,8 milioane de români au părăsit țara, cu un vârf în anul 2008

de 302796 plecări, reprezentând 1,5 din populația țării, un trend descrescător până în 2013, an de când fenomenul migraționist a reînceput să crească permanent.

La nivelul regiunilor asistăm la un fenomen inegal. Regiunile cele mai afectate sunt Nord-Est și regiunea Sud-Est. Celelalte regiuni se situează în media națională sau sub ea, cel mai scăzut fenomen migraționist fiind în regiunea Sud-Muntenia și regiunea București-Ilfov. Aceasta din urmă este singura regiune unde populația a crescut constant datorită migrației interne mai ridicată decât cea externă.

Chiar dacă ultimii ani au fost de creștere economică, de reșezări multiple la nivel macro și micro-social, fenomenul nu a putut fi oprit și asistăm la o nou proces migraționist. Fenomenul migraționist este dublat de o scădere naturală din ce în ce mai mare, astfel încât scăderea naturală a ajuns să depășească migrația netă.

Anul	Scădere naturală	Migrație netă	Scădere naturală și migrație netă
2010	47,5	48,1	95,6
2011	55,2	47,8	103
2012	73,0	2,9	75,9
2013	58,9	9,1	68,0
2014	61,1	36,8	97,9
2015	75,7	57,9	133,6
2016	68,1	76,2	144,3
2010 – 2016	439,5	278,8	718,3

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

Totodată, din cauza celor două fenomene corelate, România se lovește și de fenomenul îmbătrânirii populației, mai ales că persoanele care părăsesc țara sunt tinere.

Identificând problema migrației, trebuie să facem și precizarea că orice fel de fenomen migraționist, extern sau intern, conduce la o alterare a identității regionale și naționale.

Persoanele care migrează împrumută elemente culturale de la populațiile cu care intră în contact. Se alterează astfel limba, valorile, idealurile, normele sociale, produsele culturale de la cele spirituale la cele materiale precum gastronomia, vestimentația etc. Chiar dacă, cu timpul, o parte a celor care au migrat se întorc, ei au fost afectați puternic de fenomenul aculturației, identitatea lor regională fiind alterată. Astfel, tradițiile devin elemente de muzeu pe care aceștia nu le mai trăiesc în mod curent, ci le folosesc ca pe orice marfă cumpărată sau de cumpărat, însă în spatele acestui comportament se ascunde pierderea valorilor culturale care conferă identitatea regională sau națională.

Problema pe care o avem în față este de a reduce sau stopa migrația populației din regiuni și care ar fi modalitățile concrete de a o realiza.

Ipoteza pe care o lansăm este că existența unei universități puternice într-o regiune micșorează fluxul migrației externe și interne.

Chiar dacă România este împărțită în regiuni de dezvoltare, acestea nu sunt relevante administrativ, mai degrabă ar trebui să luăm în discuție regiunile istorice sau chiar județele. De aceea, vom avea în vedere mai degrabă județele, chiar dacă la un nivel atât de redus din punct de vedere teritorial nu putem vorbi de cultură regională.

Intensitatea migrației externe la nivel regional, depinde de gradul de dezvoltare a regiunii, de experiențe istorice anterioare, de măsura în care s-au constituit rețele de migrație în țările dezvoltate de destinație și de perspectivele de dezvoltare regională. Acești factori pot explica intensitatea mai mare din regiunile Nord-Est și Sud-Est. La prima regiune s-ar putea adăuga o creștere demografică naturală în deceniile anterioare. Totodată, regiunile menționate sunt mai slab dezvoltate economic (cu excepția județului Constanța), oferind un număr redus de locuri de muncă bine plătite. Astfel, cel mai agresiv fenomen migraționist se observă în județele Moldovei, cu excepția județului Iași.

Expansiunea economică importantă din regiunea București-Ilfov a redus propensiunea spre migrație externă și este de admis că și în regiunea Sud-Muntenia influențele au existat și există iar potențialele fluxuri de migrație externă au fost înlocuite de migrație internă spre regiunea Capitalei și a zonelor adiacente.

Este de observat că orașele universitare sunt mai tinere, procentul tinerilor cu domiciliul stabil (obișnuit) în acestea este mai mare, generând perspective de dezvoltare și creștere economică, cea mai valoroasă resursă în orice economie fiind forța de muncă.

Plasând examinarea declinului la un nivel teritorial mai mic, cel al județelor și luând în considerare doar acțiunea creșterii naturale și a migrației interne cu schimbare de domiciliu, tabloul declinului populației rezidente este mult mai sumbru prin întindere și amploare. Astfel, în anul 2015 numai în județul Ilfov s-a înregistrat o creștere naturală a populației, modestă ca mărime. Reculul natural cel mai important a avut loc în județe din sudul țării – Dolj, Teleorman, Prahova, Olt, Buzău, la care se adaugă Municipiul București. Totuși, prin migrație internă cu schimbare de domiciliu populația a scăzut în 32 de județe, valorile cele mai mari fiind în Galați, Botoșani, Hunedoara, Olt și Vaslui, dar și în Capitală, unde reculul a fost cel mai important – 1800 locuitori. „De altfel, populația rezidentă a Capitalei scade prin toate componentele – naturală, migrație internă, migrație externă. Nu trebuie însă omise importante particularități economice, sociale și demografice, ca și cele geografice și din aria imobiliară, ale întregii regiuni București-Ilfov”[1]. În capitală fenomenul este paradoxal: pe de o parte o creștere a populației care își desfășoară acolo activitatea profesională, pe de altă parte o tendință de scădere a rezidenților, probabil din cauza pieței imobiliare foarte scumpe, preferând regiunea învecinată și mai accesibilă (județul Ilfov).

Migrația internă negativă din cele mai multe județe trebuie să aibă corespondent **în migrație internă pozitivă** în alte județe și acestea sunt, în afara județului Ilfov, cu particularitățile menționate, cele mai dezvoltate economic: **Timiș, Cluj, Sibiu, Arad, Brașov, Iași.**

Dacă vom însuma componenta naturală și cea prin migrație internă putem observa că doar în patru județe populația rezidentă a fost în progres în anul 2015 – Ilfov, Timiș, Cluj și Iași iar dacă vom adăuga și migrația externă netă ajungem la o realitate dramatică: doar în județul Ilfov populația rezidentă nu a scăzut în anul 2015.

Observăm că județele cu creștere a populației sunt, în același timp, cele în care există cel puțin o universitate puternică: București, Cluj, Timișoara, Iași.

Orice universitate propune două mize: pe de o parte educă generațiile de tineri la nivel de specializare superioară, conservând totodată valorile culturale identitare, iar pe de altă parte păstrează tinerii în regiune. Tinerețea este perioada marilor definiții, când ne atașăm de persoane noi, dar și de locuri noi. Dacă un tânăr se formează într-o regiune, își va însuși valorile culturale ale regiunii respective și, cel mai probabil, nu o va mai părăsi. Adevărata migrație începe în momentul când tinerii își aleg universitatea.

Existența unor universități puternice în regiuni conduce la stoparea declinului demografic și instalarea migrației interne pozitive. De aceea, adevărata concurență între universități este lupta de a atrage tineri și a-i păstra pentru tot restul vieții în regiunea universitară. Universitatea trebuie apreciată și după următorul criteriu: câți tineri păstrează anual pentru regiunea ei și câți ar fi pierduți dacă universitatea nu ar exista sau nu ar fi existat. De aceea județele în care nu există o universitate sunt și cele mai slab dezvoltate economic, având o migrație externă și internă foarte ridicată.

Note și referințe bibliografice:

[1] Vasile Ghețău, Un declin care nu mai poate fi oprit: declinul populației, Revista Sinteza, 1.11.2017. <http://revistasinteza.ro/un-declin-care-nu-mai-poate-fi-oprit-declinul-populatiei/>

1. Institutul Național de Statistică. 2006. Anuarul demografic al României 2006.
2. Institutul Național de Statistică. 2014. Proiectarea populației pe regiuni de dezvoltare la orizontul anului 2060.
3. Institutul Național de Statistică. 2015. Anuarul demografic al României 2015.
4. Institutul Național de Statistică. 2016. Evenimente demografice în anul 2015.
5. Institutul Național de Statistică. 2017. Anuarul statistic al României 2016.
6. Institutul Național de Statistică. 2017. Evenimente demografice în anul 2016.
7. Institutul Național de Statistică. 2017. Populația rezidentă la 1 ianuarie 2017 în scădere cu 122 mii persoane. Comunicat de presă nr. 212/29 august 2017.
8. Institutul Național de Statistică. 2017 c. Baza de date TEMPO-Online, Populația și structura demografică, Mișcarea naturală a populației.